

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення Приймальної комісії
Бердянського державного
педагогічного університету
«30» травня 2023

ПРОГРАМА
фахового вступного випробування
«Комплексний іспит за фахом підготовки»

Освітній ступінь:	магістр
Основа вступу:	освітній ступінь магістр
Спеціальність:	016.01 Спеціальна освіта (логопедія)
Термін навчання:	1 рік 4 місяці

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....
2. Зміст програми.....
3. Питання.....
4. Критерії оцінювання .....
5. Список рекомендованої літератури.....

1. Пояснювальна записка

Мета вступного фахового випробування для вступу на здобуття освітнього ступеня магістр: з'ясувати підготовленість вступника до здобуття вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» зі спеціальності 016 Спеціальна освіта для формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників у межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Форма фахового вступного іспиту - Усний іспит.

Усний іспит – це теоретичні завдання, виконання яких дає можливість виявити підготовленість вступника до здобуття вищої освіти.

Загальна кількість завдань – 2.

Формат проведення фахового вступного іспиту.

Фаховий вступний іспит проводиться дистанційно з використанням платформи (програмне забезпечення) для проведення відеоконференцій Zoom.

У встановлений розкладом час початку фахового вступного іспиту члени фахової атестаційної комісії розпочинають відеоконференцію, долучають до неї вступників, здійснюють автентифікацію вступників та інформують їх про правила проведення вступного іспиту та часові обмеження.

Автентифікації вступника передбачає:

– встановлення аудіо та візуального контакту зі вступником на платформі відеоконференцій;

– показ документа, що посвідчує особу (паспорт громадянина України у формі книжечки або картки, паспорт громадянина України для виїзду за кордон у тому числі Е-паспорт, Е-паспорт для виїзду за кордон, Е-документ).

На початку фахового вступного іспиту члени фахової атестаційної комісії рандомно задають 2 питання з переліку, поданому у програмі.

Вступник готує відповіді на питання і в режимі відеоконференції відповідає на них та на додаткові запитання членів фахової атестаційної комісії.

Члени фахової атестаційної комісії оцінюють відповіді вступників вищої освіти.

Результати фахового вступного іспиту оголошуються не пізніше наступного дня після його проведення шляхом розміщення відповідних відомостей на офіційному вебсайті Бердянського державного педагогічного університету bdpu.org.ua у вкладці ВСТУПНИКУ.

У разі повітряної тривоги під час складання фахового вступного іспиту, іспит призупиняється, учасники можуть пройти до укриття. Після відбою повітряної тривоги, учасники можуть продовжити складання фахового вступного іспиту.

2. Зміст програми

Тема. Загальні теоретичні основи логопедії як науки.

Логопедія як спеціальна педагогічна наука. Предмет і об'єкт логопедії. Теоретичні, практичні задачі логопедії. Мовленнєва норма і порушення мовлення. Взаємозв'язок логопедії з іншими науками. Загальнодидактичні та специфічні принципи логопедії. Методи логопедії.

Тема. Етіологія порушень мовлення.

Сучасні уявлення про причини мовленнєвих порушень. Причини мовленнєвих порушень, запропоновані М. Хватцевим: органічні (анатомо-фізіологічні, морфологічні); функціональні (психогенні); соціально-психологічні; психоневрологічні.

Тема. Класифікації порушень мовлення.

Сучасні класифікації мовленнєвих порушень. Клініко-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники класифікації, принципи групування мовленнєвих порушень; етіопатогенетичні, клінічні і психолого-лінгвістичні критерії розмежування порушень мовлення; види мовленнєвих порушень. Психолого-педагогічна класифікація: час виникнення, прихильники класифікації, принципи групування мовленнєвих порушень, педагогічні цілі. Взаємозв'язок між клініко-педагогічною та психолого-педагогічною класифікацією.

Тема. Дислалія: визначення, причини, форми.

Загальна характеристика порушень звукової системи мови. Визначення, причини, форми дислалії. Класифікація функціональної дислалії. Механічна дислалія, її зумовленість порушеннями в будові артикуляційного апарату.

Тема. Методики корекційної роботи при дислалії.

Основні етапи традиційної корекційно-педагогічної роботи з усунення порушень звуковимови. Прийоми логопедичного впливу з корекції звуковимови за методикою Б. Гриншпуна. Етапи та прийоми логопедичного впливу при дислалії за методикою М. Фомічової. Специфіка логопедичної роботи при корекції порушень звуковимови за методикою М. Савченко.

Тема. Сигматизми свистячих та шиплячих звуків: види, характеристика, особливості логопедичної роботи

Характеристика свистячих фонем та опис правильного укладу органів артикуляції. Основні форми неправильної вимови свистячих звуків та їх причини. Види сигматизмів та парасигматизмів свистячих звуків: міжзубний, губно-зубний, боковий, призубний, носовий, шиплячий. Характеристика та опис правильного укладу органів артикуляції шиплячих фонем. Причини і варіанти порушень – сигматизми (міжзубний, боковий, носовий) та парасигматизми (губно-зубний, призубний, шиплячий, свистячий) шиплячих звуків. Методика виправлення сигматизмів свистячих та шиплячих фонем.

Тема. Порушення вимови сонорних та задньоязикових звуків, прийоми їх усунення.

Характеристика фонем та опис правильного укладу органів артикуляції [Л] - [Л']. Причини і варіанти порушень фонем [Л], [Л'], зміст корекційної

роботи. Характеристика фонем [P], [P'] та опис їх правильного укладу. Причини і варіанти порушень фонем [P], [P'], зміст корекційної роботи. Порушення вимови задньоязикових звуків [K], [K'], [Г], [Г']. [X], [X']. Методика виправлення порушень вимови піднебінних звуків.

Тема. Етіологія та класифікація ринолалії.

Умови формування вимовної складової мовлення в нормі та при ринолалії: будова і функція піднебінно-глоткового змикання. Визначення, форми ринолалії та причини її виникнення. Вроджена відкрита ринолалія. Комплекс симптомів відкритої ринолалії за А. Іпполітовою. Класифікація вроджених розщеплень губи та піднебіння, етіологія.

Тема. Система комплексної корекції мовленнєвого та психічного розвитку дітей із вродженими незрощеннями губи та піднебіння.

Доопераційна робота при вроджених незрощеннях губи та піднебіння. Післяопераційна робота при вроджених незрощеннях губи та піднебіння. Сучасні дослідження вітчизняних науковців щодо питань корекції мовленнєвих порушень при ринолалії. Комплексна програма забезпечення диференційованої корекції психомовленнєвого розвитку осіб із ВНГП від народження до 18 років за С. Коноплястою.

Тема. Класифікація порушень голосу у дітей та методика корекційної роботи при порушеннях голосу.

Фізіологія голосоутворення. Акустичні властивості голосу: висота, тембр, резонанс. Онтогенетичні показники розвитку голосу. Причини та загальна характеристика функціональних та органічних порушень голосу. Загальні положення корекційної роботи при усуненні порушень голосу.

Тема. Механізми та форми дизартрії.

Визначання, патогенез, ступені, структура мовленнєвого порушення при дизартрії. Основні синдроми дизартрії. Сучасні підходи до класифікації дизартрії. Класифікація дизартрії за О. Правдіною.

Тема. Характеристика дітей з дизартрією

Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Особливості психомоторної та мовленнєвої діяльності дітей із дизартрією. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією і анатрією. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Тема. Основні напрями корекційно-педагогічного впливу при дизартрії.

Основні напрями комплексної реабілітації дітей та підлітків із дизартрією. Принципи корекційно-педагогічного впливу при дизартрії. Основні напрями логопедичної роботи при корекції дизартричних порушень мовлення у дітей.

Тема. Загальний недорозвиток мовлення як системне мовленнєве порушення.

Загальний недорозвиток мовлення: визначення, етіологія, симптоматика. Рівні загального недорозвитку мовлення (за Р. Левіною). Стан

імпресивного та експресивного мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Тема. Організація корекційної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Особливості організації корекційно-виховної роботи в групах для дітей із загальним недорозвитком мовлення. Основні принципи та напрями корекційної роботи при ЗНМ. Логопедична робота з дітьми першого-другого рівнів мовленнєвого розвитку. Логопедична робота з дітьми третього-четвертого рівнів мовленнєвого розвитку.

Тема. Визначення, загальна характеристика, симптоматика заїкання.

Визначення, загальна характеристика, симптоматика заїкання. Етіологія, патогенез, механізми, прояви заїкання. Типи судомної активності м'язів мовленнєвого апарату, їх локалізація. Характеристика мовленнєвого дихання при заїканні. Психолого-педагогічна та клінічна характеристика осіб із заїканням.

Тема. Комплексні системи реабілітації заїкання у дітей.

Сучасний комплексний лікувально-педагогічний підхід до подолання заїкування. Система мовленнєвих вправ, що ускладнюються залежно від ступеня самостійності мовлення дітей із заїканням (Н. Власова, О. Рау). Модернізація і одночасне використання різних прийомів логопедичної роботи з дітьми із заїканням. Мовленнєві вправи з корекції заїкання з поступовим ускладненням компонентів мовлення (Н. Чевельова).

Тема. Сучасні класифікації алалії та характеристика.

Визначення, причини, локалізація, механізм та форми порушення при алалії. Моторна алалія: визначення, етіологія, симптоматика. Сенсорна алалія: визначення, етіологія, симптоматика. Симптоматика алалії: немовленнєві, мовленнєві порушення. Психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією.

Тема. Система корекційно-логопедичної роботи при алалії.

Основні методичні принципи організації логопедичної роботи з моторними алаліками. Етапи логопедичної роботи при моторній алалії. Види мовленнєвої роботи при сенсорній алалії. Напрями корекційно-логопедичного впливу при сенсорній алалії. Послідовність логопедичного впливу при сенсорній алалії. Розвиток імпресивного та експресивного мовлення.

Тема. Сучасні класифікації афазії.

Афазія як системне порушення мовленнєвої діяльності. Причини, локалізація, механізм порушення. Комплекс взаємопов'язаних мовленнєвих (порушення в лексичній, граматичній, фонетичній системі мовлення) і немовленнєвих (апраксії, агнозії) порушень. Порушення комунікативної функції мовлення при органічних ураженнях кори головного мозку.

Тема. Логопедична робота при афазії.

Методика раннього етапу відновлювального навчання у хворих на афазію. Стимулювання розуміння мовлення на слух у хворих на афазію. Принципи та зміст корекційної роботи при сенсорних формах афазії. Прояви мнестичних порушень при сенсорній афазії. Причини, механізми та симптоматика моторної афазії. Етапи відновлювальної роботи при моторній афазії.

Тема. Сучасні уявлення про механізми письма та читання, етіологію та профілактику цих порушень.

Розуміння дислексії та дисграфії. Відмінності процесів письма та читання. Причини порушень писемного мовлення. Характеристика факторів ризику щодо виникнення дислексії та дисграфії у дошкільників. Раннє виявлення схильності до дисграфічних та дислексичних порушень. Напрями спеціальної роботи з попередження у дітей труднощів засвоєння грамоти.

Тема. Методика логопедичної роботи з подолання порушень писемного мовлення.

Логопедична робота з подолання фонетичних помилок. Розвиток зорово-просторового сприймання та уявлень, прийоми розвитку зорового та буквеного гнозису, зорово-моторної координації, прийоми розвитку зорової пам'яті та уваги, прийоми формування зорового аналізу та синтезу.

Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок. Логопедична робота при порушеннях читання.

3. Питання

1. Афазія: загальна характеристика та особливості корекційної роботи.
2. Дизартрія: визначення, причини, синдроми та форми.
3. Дислалія: визначення, причини, форми.
4. Етапи корекційної роботи при дислалії за методикою М. Фомічової.
5. Завдання та зміст логопедичної роботи при ринолалії (за А. Іпполітовою).
6. Загальна характеристика механічної дислалії та особливості корекційної роботи при цьому порушенні.
7. Загальна характеристика порушення писемного мовлення.
8. Загальний недорозвиток мовлення: структура дефекту, характеристика рівнів мовленнєвого недорозвинення.
9. Заїкання: визначення, причини, немовленнєва симптоматика.
10. Зміст корекційної роботи при заїканні у дошкільників за методикою Н. Чевельової.
11. Класифікації мовленнєвих порушень.
12. Комплексна система подолання заїкання у дітей дошкільного віку.

13. Логопедична робота з дітьми першого-другого рівнів мовленнєвого розвитку.
14. Логопедична робота з дітьми третього та четвертого рівня мовленнєвого розвитку.
15. Логопедія в системі наукових знань: об'єкт, предмет, завдання, міжсистемний та внутрісистемний зв'язок.
16. Моторна алалія: загальна характеристика та особливості корекційної роботи.
17. Організація та зміст корекційно-розвивального навчання з подолання дисграфії у молодших школярів.
18. Основні етапи логопедичної роботи при дислалії (традиційна методика).
19. Особливості логопедичної роботи при дислалії за методикою М. Савченко.
20. Порушення голосу: причини, механізми, класифікація; профілактика.
21. Порушення темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру: загальна характеристика дефекту та напрями корекційної роботи.
22. Причини виникнення порушень мовлення у дітей.
23. Ринопалія: визначення, причини, механізм мовленнєвого порушення та форми.
24. Сенсорна алалія: загальна характеристика та особливості корекційної роботи.
25. Симптомокомплекс відкритої ринопалії. Можливості корекції дефекту при ринопалії. Хірургічне втручання при ринопалії.
26. Система комплексної корекційно-педагогічної роботи при дизартрії.
27. Система корекційної роботи при заїканні за методикою Н. Власової, О. Рау.
28. Стерта дизартрія: характеристика дефекту, диференційна діагностика, особливості корекційної роботи.
29. Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення та особливості організації корекційної роботи.
30. Характеристика вроджених незрощень губи та піднебіння та вплив незрощень піднебіння на загальний і мовленнєвий розвиток дитини.

Практичні завдання

1. Дібрати вправи для розвитку артикуляційної моторики у дітей дошкільного віку при корекції порушень мовлення та пояснити доцільність їх використання.
2. Дібрати вправи для розвитку голосу у логопатів при корекції різних мовленнєвих порушень та пояснити доцільність його використання.

3. Дібрати вправи для розвитку дрібної моторики у дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення та довести доцільність використання цих вправ.
4. Дібрати вправи для розвитку словника дітей з порушеннями мовлення.
5. Дібрати завдання для обстеження граматичного рівня мовлення у дітей дошкільного віку та визначити можливі помилки виконання цих завдань.
6. Дібрати завдання для обстеження лексичного рівня мовлення у дітей дошкільного віку та визначити можливі помилки виконання цих завдань.
7. Дібрати завдання для обстеження стану звуковимови дітей дошкільного віку.
8. Дібрати завдання для проведення логопедичного обстеження дітей із дизартрією.
9. Дібрати завдання для проведення логопедичного обстеження дітей, що заїкаються.
10. Дібрати пальчикові ігри, як одного із видів роботи на підготовчому етапі корекції порушень звуковимови.
11. Дібрати систему ігор, вправ для розвитку мовленнєвого дихання при корекції порушень мовлення та пояснити доцільність їх використання.
12. Методика корекційної роботи подолання ламбдацизмів. Використання логопедичних зондів для постановки порушених звуків.
13. Методика корекційної роботи подолання порушень задньоязикових звуків. Використання логопедичних зондів для постановки порушених звуків.
14. Методика корекційної роботи подолання ротацизмів. Використання логопедичних зондів для постановки порушених звуків.
15. Методика корекційної роботи подолання сигматизмів свистячих звуків. Використання логопедичних зондів для постановки порушених звуків.
16. Методика корекційної роботи подолання сигматизмів шиплячих звуків. Використання логопедичних зондів для постановки порушених звуків.
17. Навести приклад висновку Інклюзивно-ресурсного центру та надати рекомендації стосовно розвитку дитини за цим висновком.
18. Розробити рекомендації для батьків дітей щодо запобігання появи заїкуватості.
19. Скласти конспект індивідуального логопедичного заняття для корекції міжзубного сигматизму.

20. Скласти перелік запитань для бесіди з батьками, що допоможуть виявити характер відхилень у розвитку дитини (складання анамнезу).
21. Скласти перелік заходів, які повинні проводити батьки дитини, що заїкається, з метою організації її загального та мовленнєвого режиму в умовах родини.
22. Скласти перелік ігор та вправ для розвитку артикуляційної моторики при корекції порушень мовлення та пояснити доцільність їх використання.
23. Скласти перелік педагогічних заходів, необхідних для профілактики порушень мовлення (у дітей від 3-х до 4-х років).
24. Скласти план бесіди з дитиною для виявлення загального запасу її уявлень про час, простір та навичок орієнтації в просторі і часі.
25. Скласти план логопедичної роботи для подолання поліморфної, механічної дислалії, ускладненої порушенням фонематичного слуху.
26. Скласти план обстеження фонематичного слуху у дітей, дібрати необхідні логопедичні вправи.
27. Скласти план-схему обстеження звуковимови дитини з дислалією.
28. Скласти план-схему підготовчого етапу корекції сигматизмів свистячих звуків.
29. Скласти план-схему підготовчого етапу корекції сигматизмів шиплячих звуків.
30. Скласти план-схему психолого-педагогічного обстеження дитини з порушеннями мовлення.

4. Критерії оцінювання

Фаховий вступний іспит для осіб, які претендують на зарахування за ступенем магістра, оцінюється за 200-бальною шкалою :

– 190-200 балів – вступник виявляє особливі здібності, вміє самостійно здобувати знання, знаходити та опрацьовувати необхідний матеріал, використовувати набуті компетентності для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументувати відповіді, самостійно розкривати власні обдарування і нахили;

– 180-189 балів – вступник вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;

– 160-179 балів – вступник вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;

– 140-159 балів – вступник відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; виправляє помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

– 120-139 балів – вступник володіє теоретичним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні (обсяг набутих компетентностей вступника відповідає мінімальним критеріям);

– 100-119 балів – вступник володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину теоретичного матеріалу (до 20 %);

– 0-99 балів – вступник володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

До участі у конкурсному відборі не допускається вступник, який продемонстрував незнання значної частини програмного матеріалу, допускав суттєві помилки при визначенні понять і отримав 0-99 балів.

5. Список рекомендованої літератури

Основна література

1. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я : монографія. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
2. Логопедія : підручник / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
3. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (логопедична робота). Київ : Слово, 2016. 317 с.
4. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Рівне, 2016. 141 с.
5. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2018. 338 с.
6. Пахомова Н. Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2018. 329 с.
7. Ревуцька О. В. Вибрані питання логопедії : навч. посібн. Бердянськ : ФОП Ткачук О. В., 2014. 288 с.
8. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / уклад. В. В. Тищенко, Є.Ю. Линдіна. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 305 с.
9. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.

10. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / ред.: М. К. Шеремет, І.В. Мартиненко. Київ : КНТ, 2008. 380 с.
11. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : навч. посіб. Київ, 2009. 160 с.
12. Шеремет М. К., Базима Н. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 192 с.

Додаткова література

1. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник для ВНЗ. Суми : Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.
3. Мартиненко І. В. Логопсихологія : курс лекцій. Навч. посібник. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.
4. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник. Київ : ДІА, 2017. 128 с.
5. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2007. 160 с.
6. Ревуцька О. В. Інноваційні технології в спеціальній освіті : навч. посібн. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта. Бердянськ : БДПУ, 2018. 216 с.
7. Ревуцька О., Линдіна Є. Технології логопедичного обстеження : навч.-метод. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 220 с.